

BÖLGESELLEŞME VE AVRUPA BİRLİĞİ'NİN BİR ARACI OLARAK BÖLGE KALKINMA AJANSLARI

Gökhan Çalt*

Giriş

Kamu yönetimi alanında hem içerik hem yöntem ve hem de uygulamalar açısından Türkiye ve dünyada büyük değişiklikler yaşanmaktadır. Bu değişikliklerin en önemli nedeni, dünyadaki toplumlarda siyasi, ekonomik, kültürel, üretim kısacası yaşamın her alanında meydana gelen **küreselleşmedir**. Küreselleşme, genellikle dünyanın bir küre gibi ekonomik, siyasi, kültürel, toplumsal açıdan dünyanın sıkışması ve bir tek yer olarak algılanması olarak tanımlanmaktadır¹. “*Dünya bütün ikâmet edenlerin oluşturduğu küresel bir kent toplumu haline gelmiştir*”² deyişi bu oluşumu anlaşılır bir şekilde özetlemektedir. Küreselleşme süreci, bir çok bilim insanı, politikacı ve hatta toplumların bir çok kesimi tarafından; toplumsal süreçlerin ve ilişkilerin oluşturduğu doğal, evrimsel bir süreç sonucu oluşan bir oluşum varsayılarak kaçınılmaz bir değişim olarak kabul edilmektedir. Hiçbir toplum, birey ve grup³ bu değişimin önüne geçemez. Bu değişimin getirdiği ilkelere, niteliklere, değişimlere ayak uydurmak, eklenmek, mümkünse birebir uymak zorundadır. Diğer toplumsal değişimlerde görüldüğü gibi ister zorla veya ister kendiliğinden uyum sağlamayanlar biyolojideki doğal seleksiyona benzer şekilde yok olmaya veya kötü koşullarda yaşamaya mahkum olacaktırlar. Bu bağlamda küreselleşme; bilimsel, toplumsal ve siyasi anlamda nötr ve hatta toplumların yararına olarak ulus-devletler, toplumlar ve bireyler tarafından kabul edilmelidir. Çünkü gelişmekte olan ülkeler kalkınmalarının devamının sağlanması, ülkelerin ve bireylerin refaha kavuşması bu süreç sağlayacaktır. Aynı zamanda bu değişim, siyasi ve kültürel açıdan özgürleşmeyi sağlayacak olan çokkültürlülüğün ve demokratikleşmenin de kendisidir.

“*Küreselleşme'nin Dünya'daki asıl varolan gelişimi ve anlamı ise, 1970'lerin sonlarından 2000 yıllara kadar olgunlaşan bir sosyal süreç olarak kapitalizmin yeryüzünde tek geçerli sistem yapılması, kamunun ekonomi ve toplum yaşamındaki etkisinin azalması ve piyasa güçlerini toplum yaşamına egemen kılınmasıydı*”⁴. Küreselleşme, ulusal piyasaların bütünleşmesi olarak dünya devletlerinin sermayeyi kontrol edebildiği bir kapitalizmden , sermayenin bu denetimden kurtulduğu bir kapitalizme geçiştir. Hatta bu süreçte devlet hem üretimden hem de kamunun bir çok

*Uzman Sosyolog ve A.Ü. Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi Anabilim Dalı Kent ve Çevre Bilimleri Doktora öğrencisi.

¹ Rana A. Aslanoğlu, “Kent, Kimlik ve Küreselleşme”, Bursa, 1998, s.124.

² David Clark, “Urban World / Global City”, London, 1996, s.100.

³ Hatta küreselleşmeye karşı çıkanlar bile.

⁴ Ruşen Keleş'in A.Mengi ve N.Algan'ın “Küreselleşme ve Yerelleşme Çağında Bölgesel Sürdürülebilir Gelişme” adlı kitabına yazdığı önsözün ilk paragrafından yararlanılmıştır.

alanında çekilirken, eskiden de daha çok müdahaleci olarak sermayenin önündeki engelleri kaldırmaya çalışmaktadır. Bu kapitalizmin 1970' lere doğru sıkışması sonucu çareyi üretimin esnek şekilde yeniden örgütlemesi, hizmet sektörünün genişlemesi ve gelişmesi, iletişim ve bilişim teknolojilerinin gelişmelerinin yol açtığı dünyada çoklu bir etkileşim düzeninin ortaya çıkarması ile yeni bir toplumsal yapı ve ilişkilerin başlamasını sağlaması ile oluşmuştur. 20.yz'dan farkı artık bu kendiliğinden bir oluş değil, küresel burjuvazinin yönlendirdiği bir bilinçli çabadır. Amaç, üretim ile hizmetlerin, beyaz yakalı elitlerin, sermayenin serbest dolaşımını sağlayarak serbest piyasa sisteminin küresel çapta egemen kılınmasıdır. Bunu egemen kılmanın yollarından biri zor kullanarak , diğeri de küreselleşmeyi kendiliğinden oluşan doğal bir gelişme biçiminde gösterip meşrulaştırarak diğeri ulus devletleri bu sisteme dahil olmaya zorlamak ve teşvik etmektir. Bunları gerçekleştirmek için çeşitli ilkelerden, süreçlerden ve araçlardan yararlanmaktadır. Bu ilkelerin ana başlıkları Şekil 1'de belirtildiği gibi **liberalleşme, regülasyon, deregülasyon, bireyselleştirme, özeleştirme**⁵'dir. Bu kavramların anlamları direkt sosyal bilimlerle ilgili olmaktan çok serbest piyasanın küresel şekilde oluşturulması için gerekli düzenlenmelerin yapılması; engel olacak düzenlenmelerin ortadan kaldırılması; özelleştirmelerle kamunun alanın daraltılıp, sermayenin ve pazarın hakim olduğu alanın arttırılması; bunu sağlanmasında yönetsel otoriteler bölünerek daha işbirlikçi ve zayıf öznelerle muhatap olarak kolay hareket edebilmek anlamlarındadır. Bu süreçler ağ şeklinde birlikte, yani senkronize şekilde işlerler. Örneğin , özeleştirme ve buna bağlı olarak bölgeselleşmeyi sağlamak için, devletin bölgeselleşme önündeki engellerin kaldırılması deregülasyon, yerine serbest piyasa için uygun hukuksal ve yönetsel değişiklikleri yapmak regülasyon, bu bölgede ve alanda serbest piyasa için gerekli ortamı sağlamak amacıyla özelleştirme ve özerkleştirmeleri yapmak liberizasyon ve bireyselleştirmedir. Bunların bir kaçı veya hepsi bir süreç içinde beraber çalışırlar aralarındaki önceliği veya eşzamanlılığı piyasanın önündeki engeller belirler.

Bu süreçleri gerçekleştirmek için küreselleşmenin yeni bir yönetsel anlayışa ve bunu gerçekleştirmede araç olacak örgütlenmeye ihtiyacı vardır. Bu yönetsel anlayışı oluşturma çabası **Yapısal Uyarılama**, bu yeni biçimi de **yönetişim** diye adlandırıyoruz. Yönetişim, bürokrasi, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarından oluşan mali, idari açıdan özerk bir örgütlenmedir. Böylece kamu alanı özel sektörün içersine kaydırılmaktadır. Bunu sürekli kılınabilmesi için yeni aletlere ve bu aletlerin devamlılığını sağlamak için de uygun mali, idari, toplumsal ortama ihtiyacı vardır. Bu ortam ve araçlar birbirlerini yeniden üreterek devamlılığı sağlayacaklardır. Bu yönetişimin şekillendirdiği aletlerden biri de bölgeselleşme için küresel bir model olarak geliştirilen Bölgesel Kalkınma Ajansları' dır. Bu ajanslar bir çok alanda özerkleşecek bölgelerde bölgenin gelişmesini etkileyecek stratejileri belirleyecek, araçsal ve insansal alt yapıyı oluşturacak, vb. önemli işlevsel bir konuma sahip olacaktır. Ayrıca Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üye olma macerasında gerçekleştirmesi ve oluşturması gerektiği köşe taşlarından birisidir. Bu nedenle bu kurumların kamu yönetimi açısından yapısını, aktörlerini; küreselleşme ve bölgeselleşme ile ilişkisini ; nasıl formüle edildiğini, diğeri araçlarla ilişkisini analiz etmek gereklidir. Bu analiz yapılarık küresel modeli anlayabilmek için dünya ve Avrupa Birliği ayrımını yapmak gerekiyor. Çünkü AB⁶. hem yeni küresel özellik hem de ulus-devlet özellikleri taşıyan bir yapıya sahip

⁵ Özeleştirme.

⁶ Avrupa Birliği

olduğu için bölgeselleşme AB için ekonomik anlayışa ek olarak siyasal, kimliksel ve sosyal anlamlarda taşımaktadır. Daha sonra bunun Türkiye'ye yansımaları ortaya konacaktır.

Küreselleşme, Liberalizm ve Bölgeselleş(tir)me

“Ulus devlet, yeni küresel gelişmeleri yönlendirmek için çok küçük ve etkisiz, yerel sorunları hızlı çözmek için çok hantal” deyişini ilke edinen yapılar, yeni postfordist esnek üretim ve küreselleşmenin, bilgi teknolojisinin şekillendirdiği bir toplumsal formasyonda ekonomik aktivitelerin bir arada bulunmasını sağlayacaklardır. Bütün bunların küresel piyasaya aktaracak merkezler oluşturmak gerekliliği vardır. Bu alanlar, bölgeler ile genellikle ulus-devletlerin metropol olmuş büyük liman şehirleri veya başkentleridir. Teknolojik gelişmeler mal, hizmet ve sermaye hareketlerinde coğrafi uzaklıkları önemsiz hale getirdiği öne sürülse de bu yeni kurumsal örgütlenme ve yerel ağların ortaya çıkmasında aynı mekanı paylaşmak önem taşımaktadır. Bu süreçte kişisel ilişkiler ağı, yüzyüze ilişkiler ve karşılıklı güven ortamı önem kazanmıştır. Ayrıca daralan pazar ile daralan ürün çeşitliliğinin arttırmak, sadece maddi değil, kültürel ihtiyaçları gelişen hizmet sektöründeki kültürel metaları parasallaştırmak için yerelliğe ve bölgeselliğe ihtiyaç vardır. Ayrıca, yeni talepleri olan ve belli bir harcama seviyesine gelen tüketicinin tüketmesini engellemeyecek kadar da demokratik açıdan memnun edilmesi gereklidir.

Coşkun Can Aktan, bölgeselleşme açısından küreselleşme ile bölgeselleşme arasındaki ilişkiyi aşağıda tanımladığı Glokalleşme kavramı sayesinde süreci özetliyor:

“Dünyadaki değişim trendini gözlemlediğimizde globalleşme (globalization) ile birlikte dikkati çeken bir diğer olgunun Yerelleşme (Localization) olduğunu görüyoruz. İngilizce Globalleşme ve Yerelleşme kelimelerinin birleştirilmesiyle oluşturulmuş “Glokalleşme” (Glocalization) kavramı son zamanlarda yaygın olarak benimsenen ve kullanılan kavramlardan birisi. Glokalleşme, kısaca “uluslararası ilişkilerde global gerçeklerden hareket ederek global düşünmeyi, otarşizm yerine dışa açılmayı, dünya ekonomisi ile bütünleşmeyi; ülke içinde ise merkezi yönetim kanalıyla ekonomiyi ve siyaseti yönlendirme yerine yerel yönetimleri daha fazla güçlendirmeyi” ifade ediyor. Yerelleşmenin siyasal gücün tek elde toplanmasını önleyeceği ve böylece yerel demokrasiyi güçlendireceği ifade ediliyor. Desantralizasyon ya da Adem-I Merkeziyetçi Yönetim kavramları yerelleşme ile aynı anlama geliyor. Yerelleşme, gerçekten de yerel demokrasiyi güçlendirmek için çok önem taşıyor. Yerel özerklik için yerel yönetimlerin merkezi yönetimlerin boyunduruğundan kurtarılması gerekiyor. Ancak yerelleşme bir taraftan, yerel halkın yönetime katılmasını sağlayarak demokrasiyi geliştirecek bir görevi yerine getirirken, öte taraftan yerel tiranlığı ve despotizmi de ortaya çıkarabilecek bir etki gösterebilir.⁷”

Yeni küresel sistem bunu yeni oluşan veya olgunlaşan küresel ulus üstü, veya süper güç ABD gibi bir ulus devletin imparatorluğunda yeni aktörler ile yeni oluşan yönetim biçiminin ,yani kamudan çok özel sektörün ve ayakta kalabilen STK’ardan oluşan bir oluşum, dayatılarak eski kurumsallaşmaların dönüştürülmesi ile gerçekleştireceklerdir. Bunu gerçekleştirmek için bazı aletlere, bu aletleri çalıştıracak formülasyonlara ihtiyaçları vardır. Bunlar Tablo1’de özetlenmiştir. Bu sistem kendi

⁷ Coşkun Can Aktan, “GLOBALLEŞME, BÖLGESELLEŞME VE YERELLEŞME”, <http://www.dtm.gov.tr/ead/DTDERGI/tem98/global.htm>.

kavramlarını yaratmıştır, yönetim, sürdürülebilir kalkınma, stratejik planlama, yaşam kalitesi, insan kaynakları, verimlilik, Düzenleyici Devlet. vb. Bu örgütlenmeler hukuksal olan çeşitli antlaşmalarla bölgeselleşme ve küreselleşme için gerekli ortamı yaratıyorlardı. Hatta bölgeselleşmenin kendisi de küreselleşme için uygun ortam yaratma sürecidir.

Örneğin, Dünya Bankası, Dünya Ticaret Örgütü, Birleşmiş Milletler, IMF ve OECD gibi ulusüstü örgütlenmeler, özellikle de az gelişmiş ülkelerle ilişkilerinde ister bu ülkelerle yaptığı antlaşmalarda, ister bu ülkeler hakkında veya genel araştırmalarında; küreselleşme ve bölgeselleşme için kamu yönetimi alanında, ekonomi de yapısal reformların gerçekleşmesiyle bağlantılı regülasyon ve deregülasyonların neler olduğunu belirleyip, ister ekonomik ister siyasal baskı ile gerekli değişiklikleri yerine getirmelerini sağlamaya çalışıyorlar. Böylece bu yeni küresel sistem için gerekli ortam Dünya'nın bütün her tarafına yayılmış oluyor. Örneğin Türkiye'nin IMF'ye verdiği Niyet Mektuplarında, 31-Ekim 2003 tarihli olanında yerel yönetimlerle ilişkili olarak, KİT Yönetişim Kanunu Taslağı ile Kamudaki yönetişimin ilkelerini belirleyen ve konsolide bütçe ve yerel yönetimler arasındaki iş bölümünü açıklığı kavuşturan çerçeve kanunun hazırlandığından bahsediyor⁸. 30 Temmuz 2002 tarihli niyet mektubunun 7. maddesinde de kamu teşebbüslerinin ve yerel yönetimlerin mali disiplini sağlanacağından ve borçlarının yeniden yapılandırılacağından bahsediliyor⁹. Dünya Bankasının, Türkiye için 2003 yılında revize edilmiş bu yeni stratejik anlayışa göre verdiği CAS kredisinin şartlarından bazıları yerelleşme ve bölgeselleşme ile ilgilidir. Yüksek kapsamlı senaryosuna göre de eğer şartları yerine getirirsek belediye reform ve hizmetlerine kredi sağlayacaktır. Yapılan anlaşmanın 49 ve 50 maddelerinde, bu adem-i merkezîyetçi yerel yönetim reformuna ve STK'ların rolünün kamu yönetimi açısından artırılmasına destek vereceğini söylüyor¹⁰.

Avrupa Birliği'nde Bölgeselleşme ve Araçları

Avrupa Birliği'nin küreselleşme ve onun bir süreci ve ilkesi olan özeksizleştirme ile bağlantılı bölgeselleşmeye bakışını ve uygulamalarını anlamak için, dünyadaki küreselleşme ve bölgeselleşmenin incelendiği kısımda kullanılan yöntemle analiz etmek gerekiyor. Bölgeselleşme açısından Birlik'teki kamu yönetimindeki değişimi yapısal uyarılama ile bağlantılı şekilde bölgeselleşmeyi nasıl tanımladığına; bölgeselleşmenin ulusal, ulus üstü ve ulus altı aktörlerine; bu aktörlerle bölge yönetimini, bölge gelişimini nasıl formüle ettiklerine ve bu formülasyon için kullandıkları hukuksal, siyasal ve teknik araçların neler olduğu ortaya çıkarılmalıdır. Tablo 1'de Dünya'daki yapının yanı sıra Birliği'nin de bölgeselleşme açısından oluşan yeni yapısı gösterilmektedir. Birlik açısından özeksizleştirme yerine daha çok yerellik veya yerindenlik¹¹ kavramı kullanılır. Anlamı, Hizmette halka yakınlık, hizmetlerin halka en yakın ve uygun birim tarafından görülmesidir. Bu hem Avrupa Birliği hem de Avrupa Konseyi için siyasal nitelikli bir yönetim ilkesi halini almıştır. 1996 yılından beri Konsey ve Birlik Türkiye'ye 'idari

⁸ 31 Ekim 2003 tarihli IMF Niyet Mektubu, 7. madde, Devlet Bakanı Ali Babacan ve Merkez Bankası başkanı Süreyya Serdengeçti imzalı.

⁹ 30 Temmuz 2002 tarihli IMF Niyet Mektubu, 7. madde, Devlet Bakanı Kemal Derviş ve Merkez Bankası başkanı Süreyya Serdengeçti imzalı.

¹⁰ Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası ve Uluslararası Finans Teşkilatı Başkanın İcra Direktörüne DB. Grb. Türkiye Cumhuriyeti'ne Yönelik Ülke Destek Stratejisi İle İlgili Memomandumu, Dünya Bankası Dokümanı, Türkiye, 2003, s.23.33.

¹¹ Subsidiarite

vesayet ilkesini' kaldırması ve yerine yerellik ilkesini Anayasa'ya bile geçirmesi için baskı yapmaktadır. Bu ilkenin idari örgütlenmenin temel ilkesi olmasını istemektedirler

Avrupa Birliği, bölgeselleşmeyi tanımlayabilmek için bölgeselleştirme, bölgecilik ve bölge arasındaki kavram karışıklığını gidermeye çalışmaktadır. Tıpkı küreselleşme ile ilgili diğer kavramlar gibi bu kavramın da terimleştirilip tarihsel, yersel ve toplumsal bağlamından kopma sorunu yaşanmaktadır. Birlik hem yeni küreselleşmenin gerektirdiği insan haklarına, çokkültürlülüğe, ekonomik açıdan hizmet ile üretimin, kişilerin¹² ve sermayenin serbest dolaşımına izin verecek şekilde esnek bir şekilde kendini yapılandırırken; kimliksel, siyasal ve kültürel hatta dini bir birliktelik olduğu için eski ulus devletin bazı özelliklerini ulus-üstü bir yapıda olsa kendinde toplamaya çalıştığından farklılıklar gösterir. Bu nedendir ki bölgeselleşmeyi incelerken sadece dünya açısından değil, Birlik açısından da analiz gereklidir. Birlik bölgeselleşmeyi sadece ekonomik gözlükle tanımlayamaz. Birlik, **Bölgeler Avrupası** deyimini ortaya atmıştır. Bunun nedeni, geleceğin Birleşik Avrupa'nın ve Birlik'in gelecekteki yapısal ve siyasal konumunun belirginleşmesi için temel taşlarını asıl oluşturacak birimin bölgeler/ulus devletler olması arasındaki rekabettir. Avrupa vatandaşları kendilerini Avrupalılık ve ulus devlet kimliğinden çok yaşadıkları kent ve bölgelerdeki kimliklerle bağdaştırarak tanımlamaktadırlar¹³. Bölgeselleştirme sayesinde Birlik ve bölge ile yerel birimlerle doğrudan bağlar kurularak yavaş yavaş kültürel politikalarında desteğiyle Avrupalılık bilinci oluşturularak var olan ulusal kimlikler yok edilip veya pasifleştirilip ABD. benzer şekilde bir federasyonlardan oluşan bir yarı yeni tip bir ulusal ve yarı esnek bir yönetime sahip Avrupa Devleti haline gelmek istiyor. Bunun için çabalıyor. Bu nedendir ki küreselleşmenin ve bölgeselleşmenin üye ve üye olacak ülkelerde gerçekleştirilmesinin Birlik açısından sadece ekonomi-politik değil, siyasal, kimliksel bir anlamı vardır.

Birlik için **Bölge tanımı**,¹⁴ Coğrafi, ekolojik, ekonomik, kültürel, etnik, kentsel ve yönetsel açıdan benzer, yakın bütün olan alan parçalarıdır¹⁵. Tanıma dikkat edilirse, çevre ve fiziki coğrafi olanlar dışında hepsi sosyal olarak belirlenmiştir. Bölgeler sektörlere göre yönetsel , toplumbilimsel, doğal ve ekonomik olarak sınıflandırılırken, oluşturulma biçimlerine göre yapay bölge ve devlet ile yerel arasında kalan basamak şeklinde de sınıflandırılabilirler¹⁶.

Avrupa Birliği'nde üye devletlerin yönetim yapıları ile bağlantılı olarak bölgeler;

- a) Federal devlet niteliğine sahip bölgeler, Almanya'nın eyaletleri gibi,
- b) Devlet ve bölge çift işlevini gören bazı kentler ve başkentler, Lüksemburg, Berlin, Bremen, v.b.,
- c) Bölgeselleşmiş devletler, İtalya ve İspanya gibi,
- ç) Adem-i merkezi yönetim birimleri, Fransa, Danimarka ve Portekiz gibi,
- d) İşlevsel ve geçici bölgeselleştirme yapılan bölgeler, İngiltere ve Yunanistan gibi¹⁷.

¹² Bu kişiler Birlik vatandaşları ile teknolojik ve ekonomik gelişmeyi sağlayabilecek şekilde yabancı yatırımcıların personeli.

¹³ Ruşen Keleş, "Bölge Gerçeği ve Avrupa", Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi Cilt 7 Sayı 2, Ankara, 1998, s.7,8.

¹⁴ Region.

¹⁵ Ayşegül Mengi, "Avrupa Birliği'nde Bölgeler Karşısında Yerel Yönetimler", Ankara, 1998, s. 43.

¹⁶ Ruşen Keleş, "Bölge Gerçeği ve Avrupa", Çağdaş Yerel yönetimler Dergisi Cilt 7 Sayı 2, Ankara, 1998, s.6, 7.

¹⁷ A.g.e., Mengi, Ankara, 1998, s. 46-48.

Ayrıca Birlik, işlev ve yapılarına göre bölge ilgili olan şu tanımları da kullanmaktadır, planlama bölgeleri, sınır-ötesi bölgeler, bağımsız bölgeler, türdeş bölgeler, kutuplaşmış bölgeler, yönetim bölgeleri¹⁸.

Bölgecilik¹⁹ ise Ortak,etnik, kültürel ve tarihsel özelliklere sahip bir bölge ve bu bölgede yaşayanların merkezi yönetime karşı bağımsızlık hareketi anlamını taşımaktadır²⁰. Birliğin kabul edip, üye ve üye olacak ülkeler için desteklediği ve önerdiği **bölgeselleştirme**²¹ süreci ise, ulus-devletlerde bölgecilik korkusu salmadan bölgesel yönetimin güçlendirilmesidir. Adem-i merkeziyetçi bir anlayışla gerçekleştirilecek bu dönüşüm nötr ve yönetsel anlam taşıyan bir oluşumdur²². Fakat piyasanın mal,hizmet,üretim ve bireyin serbest dolaşımı ilkesi ile uyumlu olmak zorundadır. Bu nötr bir süreç göstermeye çalışılırken, Birleşik Krallık bu süreci **yeni bölgecilik** olarak adlandırmaktadır. Yönetsel değişimin arkasındaki felsefe ve amaç gizlenerek siyasal ve toplumsal sonuçlar gözden kaçmaktadır.

Birlik, bölgeselleştirmeyi oluşturmak için çeşitli hukuksal, mali plansal ve teknik araçlar kullanmıştır. Bunlar,Tablo 1’de gösterildiği gibi, Avrupa Birliği Bölgeler Şartı, AB Yerellik Şartı, AB Stratejik hedefler 2000-2005,NUTS,Stratejik Bölge Planları ve ilgili projeler, Birlik fonları,üye olacak ülkeler için İlerleme Raporları ve Katılım Belgeleri,vb. Bu belgeler neoliberal anlamda küreselleşmeyi sağlamak için bölgeselleşmeye uygun ortamı yaratmaktadırlar. Birliğin Bölgeler²³ ve Yerellik Şartı, bölgeler üzerindeki mali, idari ve denetimle ilgili vesayetleri kaldırırken, denetimlerini sadece yargısal vesayete bağlayarak, örgütlenmelerinde, karar alma da, personel açısından, bütçe açısında ve dış ilişkiler kamu tüzel kişiliği olarak özerklik veya özgürlük yaratılmasını sağlamaya çalışıyor²⁴. Sorunları çözüm yeri en son nokta Birlik organları ve mahkemeleri. Önemli bir nokta bölge veya yerel alan ilgili alınan bir tasarrufta, yerel olan tasarrufa bölgedeki yönetim saygı göstermek, uygulama ve politikalarını buna göre ayarlamak zorundadır²⁵. Birliğin bölgeler ve bölgeselleştirme ile ilgili en önemli organı, Bölgeler Komitesidir. Danışma organı niteliğindedir, yaptırım gücü yoktur. Yerel ve bölgesel temsilcilerden oluşan 222 üyesi vardır²⁶. Bölgeselleştirme politikası ile ilgili Birlik içinde kararlar alınırken AB Komisyonu bu kuruma danışmak zorundadır.

Avrupa Birliği’nin bölgesel gelişme politikalarını belirleyen başlıca ilkeler şunlardır: Fonların doğru yönlendirilmesi anlamında **yoğunlaştırma**; Birlik yönetimi ve üye devletlerin bölge yönetimleri arasında **ortaklık**; Birlik ve bölge yönetimlerinin finansal açıdan **bütünleyicilik**, Bölgesel yönetimde yerel ve bölgesel yönetimlerin önceliği açısından **yerellik**; Finansman yapılırken bölge yönetimlerinin payının başkası tarafından ödenmemesi anlamında **ikincilik**; Gelişme ve projeler için **programlama**;fonlar arası **eşgüdüm**; denetim açısından **saymanlık**; ulusal ve bölgesel

¹⁸ Mengi’den aktaran Mehmet Özel, “Avrupa Birliği’nde Bölge, Bölgeselleştirme,Bölge yönetimleri Kavramları Üzerine”, A.Ü.SBF Dergisi,Sayı 58(1),Ankara,2003,s.103.

¹⁹ Regionalism,

²⁰ A.Mengi ve N.Algan’ın “Küreselleştirme ve Yerelleştirme Çağında Bölgesel Sürdürülebilir Gelişim”,Ankara,2003,s.83.

²¹ Regionalization.

²² A.g.e.,Mengi ve Algan,Ankara,2003,s.84.

²³ Türkiye kabul etmedi.

²⁴ A.g.e.,Mengi,Ankara,1998,s.61-68.

²⁵ Avrupa Bölgeler Şartı, Madde 12 ve Madde14.

²⁶ Yeni üyeler 2004 yılında katılmadan önce.

planların uyumu; üye devletlerin bölge politikalarının eşgüdümüdür²⁷. Bu politikaları gerçekleştirmede en önemli olan ve mali özellik taşıyan araç AB fonlarıdır. Bu fonlar yapısal, yapısal olmayan ve uyum fonları. Bölgeselleşme için, AB Bölgesel Kalkınma Fonu, Avrupa Sosyal Fonu, Avrupa Tarımsal Garanti ve Yönlendirme Fonu, Balıkçılık Yönlendirme mali aracı, Az gelişmiş üyelere uyum fonları, Avrupa Yatırım Bankası'nın sağladığı fonlar²⁸.

Türkiye’de Bölgeselleşme

Türkiye’de 1960’larda tüm ülke için bölgesel planların yapılması gerekliliği, Türkiye’deki planlı kalkınma fikrinin önemli ideallerinden biriydi. Bölgesel planlama, bölgelerarası kalkınmışlık düzeyinin eşitsizliklerini çözecek bir araç olacaktı. Fakat bölgesel planlama yerine kalkınmada öncelikli yöreler uygulaması tercih edildi. Türkiye’de Bölgeler coğrafi açıdan iklimler, fiziksel yapı, topoğrafya, vb. kriterlere göre yedi bölgeye ayrılmıştı. Bunlar, Marmara, Karadeniz, Ege, Orta Anadolu, Doğu Anadolu, Akdeniz ve Güneydoğu Anadolu’dur. Ülkemizde yönetsel bölümlenme ölçütü dışında diğer ölçütlere göre tanımlanan bölgelerin idari birim olan il sınırları ve kamu kuruluşlarının hizmet sınırları ile çakışmamaktadır. Bu diğer ölçütlere göre bölgeler, az gelişmiş bölgeler, gerilemekte olan bölgeler, sorunlu endüstriyel bölgeler, büyümenin baskısı altındaki bölgeler, acil müdahale bölgeleri, risk bölgeleri, hassas bölgeler ve özel statülü bölgelerdir²⁹. Görüldüğü gibi tanımlardan Türkiye’deki bölgeselleşme merkezi yönetimin bir uzantısı olarak ulusal kalkınma, kalkınmanın faydalarının bölgelere eşit dağıtılması, az gelişmiş bölgelerin sorunlarını giderme felsefe içersinde düşünülmektedir.

Türkiye’de, yukarıda belirtildiği gibi, merkezi ve üniter yönetim biçimine uygun olarak bölge ile ilgili yönetimler merkezdeki bakanlıkların bağlı statüsü taşıyan kuruluşlarının taşra örgütleriydi. Kuruluş kanunlarında bölgede örgütlenmesine izin verilen bakanlıklar ilgili ve bağlı kuruluşları için bölge kuruluşları oluşturabilecekleri gibi, sınırları belirlenmiş şekilde bölge örgütleri kurabiliyorlardı. 1982 Anayasası’nın 126 maddesi kamu hizmetlerinin görülmesinde verim ve uyum sağlanması için birden çok ili içine alan merkezi idare teşkilatı kurma izni veriyordu³⁰. Ayrıca vali denetiminden de çıkmış oluyordu. Bu teşkilatlar, daha çok teknik alanlardaki kamu hizmeti ihtiyaçlarını karşılamak için oluşturuldu. Fakat bir teşkilat bütün bir bölgenin tüm kamusal hizmetlerini ve yönetimini içermedikleri gibi, bölge teşkilatları arasında da tam bir eşgüdüm söz edilemediğinden tam bir bölge yönetiminden söz edilemez. Türkiye’deki bölgesel teşkilatlar, Serbest Bölgeler, Bölge Valiliği, Olağan Üstü Hal Bölge Valiliği, Güney Doğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi, bazı açılardan İl Özel İdareleri olarak sayılabilir. Sürekli bir bölge yönetimi ile ilgili ilk teşebbüs olarak 24.6.1983 tarihli 71 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile bölge valiliği sistemi kabul edilmişti. 1984 yılında çıkarılan yasa ile Bu KHK TBMM’de yürürlükten kaldırıldı. Çünkü 1982 Anayasa’sı il yönetimi üzerinde yeni bir mülki idare kademesi oluşturulmasına izin vermiyordu³¹. Olağan Üstü Hal Bölgeleri ve Valiliği ise geçici bir

²⁷ Ruşen Keleş, “Avrupa’nın Bütünleşmesi ve Yerel Yönetimler”, Ankara, 1999, s. 52-53.

²⁸ Ulrich Brasche, “Avrupa Birliği’nin Bölgesel Politikası ve Türkiye’nin Uyumu”, İstanbul, 2001, s. 44.

²⁹ 8. Beş Yıllık Kalkınma Planı Bölgesel Gelişme Özel İhtisas Komisyonu Raporu, DPT Yayınları, Ankara, 2000, s. 8-9.

³⁰ Anayasa’dan aktaran Bilal Eryılmaz, “Kamu Yönetiminin Yapısı” İstanbul, 2000, s. 107, 108.

³¹ A.g.e., Eryılmaz, İstanbul, 2000, s. 109.

süre için oluşturulmuş, sadece güvenlik ve bazı kalkınma ile ilgili alanları kapsayan bir deneyimdi. 1987 yılı 285 sayılı kanun Hükmünde kararname ile bölgede güvenliği ve eşgüdümü sağlamak üzere İç İşleri Bakanlığı'na görevlendirilen olağanüstü yetkilere sahip bir bölgesel kuruluştur. Bakanlar Kurulu istediği an bu kuruluşu kaldırabilir.³² Merkezi idarede, DPT Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü, “bölgesel politika” konusunda doğrudan ilgilidir. Müdürlüğü'n görevleri, il ve ilçe bazında araştırma ve planlama yapmaktan, Kalkınma Planları ve Yıllık programlarla tutarlılık sağlamaya, kırsal kesime yönelik politikalar geliştirmek ve uluslararası kuruluşlar ile temasa kadar geniş bir alanı kapsıyor³³.

Türkiye’de bölgeselleşmenin gündeme gelmesi ve bu sürecin ülkede gerçekleştirilmesi için yapılan yapısal uyarlamalar, ülkenin Avrupa Birliği’ne üye olmak için yaptığı çalışmaları 1990’ların son yıllarından itibaren hızlandırması ile başladı. Türkiye daha önce de Avrupa Konseyi’nin Yerel Özerklik Şartı’nı 1988 imzalamıştı. Fakat mali, idari özerkliklerle ilgili 10 tane önemli noktada çekince koymuştu³⁴. Benzer şekilde Konseyin Avrupa Yerel Topluluklar veya Yerel Yönetimler Arasında Sınırötesi İşbirliği Çerçeve Sözleşmesini 6. Şubat. 2000 tarihli 4517 sayılı kanunla kabul etti³⁵. Türkiye’de sözleşmeden farklı olarak yerel ve bölgesel yönetimler ülke dışı örgütlenmelerle ilişki kurarken Dışişleri Bakanlığı görüşü alacaklardır³⁶. Avrupa Birliği’nin Türkiye’nin üyeliği ile ilgili ilerleme raporlarının son birkaç tanesinde NUTS’ın belirlenmesi ve Bölge Kalkınma Ajanslarının kurulması için bir an önce gerekenlerin yapılması gerektiği vurgulanıyordu. AB ile hazırlanan 2003 yılı Gözden geçirilmiş Türkiye İçin Katılım Ortaklığı Belgesinde Türkiye, Kısa Vade de bölgeselleşme ile ilgili yapması gerekenler şöyle sıralanmıştır:

- Ulusal kalkınma Planı ve NUTS’ düzeyinde bölgesel kalkınma planları hazırlanması suretiyle , bölgesel farklılıkları azaltmayı amaçlayan bir ulusal ekonomik ve sosyal uyum politikası geliştirmek.
- Müktesebatın uygulanmasını kolaylaştıracak yasal çerçevenin kabul edilmesi.
- Bölgelere yönelik kamu yatırımlarına ilişkin öncelik kriterlerini ortaya koyan çok yıllık bütçeleme usullerinin oluşturulması.
- bölgesel Kalkınmayı yürütecek idari yapıların güçlendirilmesi³⁷.

Orta Vade de NUTS2 Düzey birimleri kurulacaktır³⁸. Programlama bölümün Türkiye’nin Bölgesel eşitsizlikleri gidermede ekonomik ve sosyal uyuma ilişkin yatırımlar yapmasından ve bunun piyasa ve rekabet için uygun ortamı sağlamasından bahsediliyor³⁹.

³² A. Şeref Gözübüyük, “Türkiye’nin Yönetim Yapısı”, Turhan Kitabevi, 7.basım, Ankara, 2001, s.162-163.

³³ Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı,Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, Ankara, 2001,s.341-342.

³⁴ Ruşen Keleş, “ Yerel Yönetimler Özerklik Şartı Karşısında Avrupa ve Türkiye”,Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi Cilt 4Sayı 6 , Ankara,1995, s. 17-19.

³⁵ 2000/4517 sayılı Kanun,**Resmi Gazete Sayı 23956**.,Ankara,6 Şubat 2000 ,s.4

³⁶ A.g.m.,Yener ve Erbay,,Ankara,1998,s.23.

³⁷ Türkiye İçin Katılım Ortaklığı Belgesi,<http://ekutup.dpt.gov.tr/ab/kob/2003.pdf>.,s.15.

³⁸ A.g..[http](http://TIKOB).,TIKOB,Ankara,2003,s.s20.

³⁹ A.g..[http](http://TIKOB).,TIKOB,Ankara,2003,s.s22.

AB ve Dünya’da Bölgesel Kalkınma Ajansları

Bölgesel Kalkınma Ajansları, merkezi hükümetten bağımsız bir idari yapıda , sınırları çizilmiş bir bölgenin sosyo-ekonomik koşullarını geliştirip canlandırma amacıyla kurulmuş ve kısmen kamunun finanse ettiği kurumlardır⁴⁰. Bu kurumlar tanımından da anlaşıldığı gibi, üst kurul olarak bilinen düzenleme ve denetleme kurumları benzeri kamu karar gücünü kamu organlarından alıp özel sektör ve STK⁴¹, lardan oluşan tüzelkişilere paylaştıran yönetişimci kuruluşlardır. EURODA⁴², nın tanımında bu kuruluşlar, sektörel ve genel kalkınma problemleri belirleyen , bunların çözümüne yönelik olanakları ve çözümleri saptayan ve bu çözüme yönelik projeleri destekleyen bir oluşumdur⁴³. BKA⁴⁴, ların hedefleri, rekabete dayanan bir iş çevresinin oluşması, dünya kalitesinde bir işgücünün yetiştirilmesi, devlet desteğinin sağlanması, çevrenin ve sağlığın iyileştirilmesi, etkili kurumların oluşturulması, vb⁴⁵. Bu hedefleri gerçekleştirmek için faaliyetleri şunlardı: İçsel kalkınmayı, yabancı yatırım çekmeyi, girişimlere hizmet vermeyi, eğitim hizmetlerini, uluslar arası faaliyetleri ve yerel ve bölgesel yetkililere hizmetleri gerçekleştirmek⁴⁶. BKA’lar gösterdikleri faaliyetlere göre çeşitleniyor; Stratejik , Genel operasyonel, Sektörel ve Dış yatırım için olanlar. Büyük ölçekte olan BKA’lar hemen hemen bu dört faaliyeti birlikte gerçekleştirir.

Bir de BKA’ları yönetimin fonksiyon ve işlevlerine göre kamu yönetimi açısından genel yapısını Tablo 3 ile birlikte ele alarak ortaya koyalım. BKA’ların **örgütlenmesi** yeni yönetim anlayışına göre Bürokrasi, yani yerel ve bölgesel idare temsilcileri + Sermaye Grubu,yani uluslararası şirketler ve ulusal şirketler+STK’lar, yani Meslek odaları, Sermaye veya işçiler tarafından kurulan birlikler, çevre örgütleri, vb. aktörlerden oluşuyor. Bu formülasyondaki özel sektörün veya kamunun ağırlığı her ülkenin liberalleşmeyi ne kadar benimsediği ile ilgili olarak oransal şekilde değişiyor. Eskiden bu tip örgütlenmeler ulusal, merkezi yönetime bağlı, genel yaklaşımları benimsemiş bir karakter taşıırken,şimdi bölgesel, yarı-özerk bir yapı, esnek ve ihtisaslaşmış yaklaşımlar içeriyorlar⁴⁷. **Personel** Açısından incelendiğinde, Genel kurul, Yönetim kurulu, Denetleme komitesi ve Genel Müdür oluşan örgüt yapısında Kurullar hissedarların seçtiği politik olan ve teknik olmayan üyelerdir. Yönetim kurulu, Genel Müdür seçer ve Genel Müdür teknik ekibi oluşturur. Dışarıdan danışman alabilirler⁴⁸. Yeni küresel sisteme uygun olarak sözleşmeli personelle çalışıyorlar ve aynı zamanda personel seçiminde özerkler. **Bütçeleri**, diğer yönetim kurumları ve şirketler gibi analitik bütçe şeklinde düzenlenirken, finansmanları yapısal olan ve yapısal olmayan fonlardan, hizmetlerinin fiyatlandırılmasından, kamu ve yerel idarelerden belli paylardan geliyor⁴⁹. Örneğin, Avusturya’da finansman da ulusal hükümette ağırlık varken, İspanya’da ulusal ve bölgesel hükümet,Dünya Bankası,ajansların kendi gelirleri ağırlıktadır⁵⁰. **Yönlendirme ve yönetme** açısından esnek bir biçimdedir, örgüt

⁴⁰ Arnold’dan aktaran Neşe Kumral, “Ekonomik Kalkınma Ajansları ve Girişimciliğin Teşviki”,İzmir,1994,s.8.

⁴¹ Sivil Toplum Kuruluşu

⁴² Avrupa Bölgesel kalkınma Ajansların Birliği

⁴³ EURADA’dan aktaran, S.Kayasü,M. Pınarcıoğlu,S.Yaşar veS.Dere, “Yerel/bölgesel Ekonomik Kalkınma ve Rekabet Gücünün Artırılması: Bölgesel Kalkınma Ajansları”,İstanbul,2003,s.7

⁴⁴ Bölgesel Kalkınma Ajansları

⁴⁵ A.g.e., Kayasü,Pınarcıoğlu,Yaşar ve Dere,İstanbul,2003,s.9,10.

⁴⁶ A.g.e., Kayasü,Pınarcıoğlu,Yaşar ve Dere,İstanbul,2003,s.16.

⁴⁷ A.g.e., Kayasü,Pınarcıoğlu,Yaşar ve Dere,İstanbul,2003,s.8.

⁴⁸ A.g.e., Kayasü,Pınarcıoğlu,Yaşar ve Dere,İstanbul,2003,s.12,13.

⁴⁹ A.g.e., Kayasü,Pınarcıoğlu,Yaşar ve Dere,İstanbul,2003,s.13.

⁵⁰ A.g.m., Kumral,İzmir,1994,s.10.

yapısından da anlaşıldığı gibi sadece belli bir grubun ağırlığından oluşmamakta, Genel Müdür kurulların kontrolünde hareket etmektedir. **Eşgüdüm** bakımından çok seçenekleri vardır. Bir kere kendini oluşturan yerel ve bölgesel yönetimler, özel sektör ve STk'lar arasında kendisi bir eşgüdüm oluşturmaktadır. Aynı zamanda BKA'lar arası birlik kurmak ve diğer özel sektör temsilcileri, bölge ve yerel yönetimleri, uluslararası teşkilatlar, devletler, STK'lar ile işbirliği yapmakta serbesttirler. **Planlama** işlevi açısından değerlendirildiklerin de, ajanslar stratejik bölge planlamasını ve AB için NUTS⁵¹'ı dikkate almaktadırlar. NUTS düzeyleri her ülkede farklı tanımlanmıştır. Örneğin, Belçika'da, Almanya'da ve Hollanda'da iller NUTS2 düzeyine denk gelirken, İtalya, İspanya ve İsveç gibi ülkelerde NUTS3 düzeyi olarak kabul edilmektedirler⁵². EUROSTAT Yıllık Bölge İstatistikleri kitabı, NUTS düzeylerine göre Avrupa Birliği'ndeki bölgelerin sosyal ve ekonomik durumlarını en iyi şekilde göstermek için hazırlanır. Bölgelerin istatistik yıllığında, bölgelerin demografileri, ekonomik durumları, nüfus aktiviteleri, işsizlik, ulaşım, tarım, enerji, yaşam standartları, araştırma ve geliştirme konuları üzerine değişkenler tanımlanıp veriler sergileniyor. Ortalama nüfus; yoğunluk; doğum ve ölüm oranları; bebek ölüm oranı; aktivite oranı; bağımlılık oranı; işgücü; işsizlik; bölgelerin nüfuslarına bölünmüş kişi başına düşen gayri safi üretim; tarım ve hayvancılıkta ürün ve hayvan üretimi sayısı; doğal gaz, petrol, vb. enerji için kullanılan maddelerin üretimi ve tüketimi; yollarda, havayolu ile, denizde, tren ile ve su yolları ile taşınan insan, mal ,vb. şeylerin istatistikleri; sağlık, eğitim ve konut ile ilgili istatistikler şeklinde değişken ve bölümlere ayrılıyor⁵³. NUTS 4 = ilçe boyutu ve NUTS 5 = yerel yönetim, semt, mahalle boyutudur. Stratejik Planlama ise kuruluşun bulunduğu nokta ile ulaşmayı arzu ettiği durum arasındaki yolu tarif eder. Kuruluşun amaçlarını, hedeflerini ve bunlara ulaşmayı mümkün kılacak yöntemleri belirlemesini gerektirir. Uzun vadeli ve geleceğe dönük bir bakış açısı taşır. Kuruluş bütçesinin stratejik planda ortaya konulan amaç ve hedefleri ifade edecek şekilde hazırlanmasına, kaynak tahsisinin önceliklere dayandırılmasına ve hesap verme sorumluluğuna rehberlik eder⁵⁴.

Bu bölgesel kalkınma ajansların benzerleri veya kendileri Birlik öncesinde de vardı. Bunlar Amerika Birleşik Devletleri ve Birleşik Krallık gibi Anglo Sakson ülkelerde yönetim anlayışına örnek olacak şekilde yarı özerk ve özel sektörle birlikte kurulmuşlardı. Japonya ve Fransa gibi ülkelerde ise GAP İdaresi benzeri yapılanmalar, Bürokrasinin ve kamu kuruluşunun egemen olduğu, sorunlu bölgelerle ilgili olarak sadece ekonomik kriterlerin değil, sosyal kriterliğin ve işsizlikle ilgili sorunlarında dikkate alan kuruluşlardı. Birliğin oluşması ve küreselleşme süreci ile birlikte Avrupa ve dünyadaki bu kuruluşlar Angolo-Sakson örneği daha olgunlaştırılarak AB. içinde Ulusal Merkezi yönetim bağlı, bürokratik, ulusal ekonominin büyümesinde bölgesel eşitliğin önemsendiği bir yapıdan Pazar ekonomisine entegre ve küreselleşme uyumlu yönetişimci bir yapıya dönüştürülüyorlar. Bu benzerlikleri ve farklılıkları, Birlik içinde EURADA'ya üye BKA'ların Tablo 4 'te gösterilen yasal yapılarından da kavrayabiliriz. Örneğin, Fransa'da ajanslar kar amacı gütmeyen bir kuruluş ve Karma ekonomi şirketi iken, Almanya'da kamu yasası kuruluşları, limited şirket olabiliyor.

⁵¹ Nomenclature of Territorial Units for Statistics

⁵² REGIO'S Statistical Yearbook, Eurostat, Germany, 1996, s.X.

⁵³ REGIO'S Statistical Yearbook, Eurostat, Germany, 1996, s.XI-XIII.

⁵⁴ "Kamu Kuruluşları İçin Stratejik Planlama Kılavuzu", Ankara, 2003, s.11.

a) **Birliğe üye ve üyeliğe aday ülkelerin BKA'larının karşılaştırılması: Birleşik Krallık ve Polonya**

Birleşik Krallık ve Polonya'nın BKA'larının karşılaştırılmasından en önemli nedenlerden biri Birleşik Krallık'ın Birlik'in kurucu üyesi olarak Birlik öncesi de varolan BKA'larına sahip olması ve bu Ajansların yönetim yapılarının yönetim modeli için örnek teşkil etmesi, bir tür pre-modelinin olması. Polonya BKA'larının ise 2004'te üye olan ve eski Doğu Bloku Ülkesi olması ve aynı zamanda da Birlik'e girmeden 1990'larda BKA'larını kurduğundan bu alanda deneyiminin bulunmasıdır. İkinci önemli neden de iki ülkenin bilgilerine nispeten kolay ulaşılabilir olmasıdır.

Birleşik Krallık'ın BKA'larla da bağlantılı olarak 4 milleti ve buna ek 8 İngiliz bölgesi vardır⁵⁵. Polonya'da ise özel bir Bölge Yönetimi olmasa 1999 yılında yaptığı değişiklikle 49 voivodshipsten 16'ya düşürmüştür. Bu oluşan yeni birimler daha farklı bir bütünlük ve etkin –iyi uyumlanmış bir yönetim yapısının sahibidirler⁵⁶. Birleşik Krallıkta, ilk BKA İskoçya ve Adalar Kalkınma Kurulu adı altında 1965'te kurulmuştur. 1977-1999 yılları arasında BKA'ların çoğu hükümet kontrolünde, hükümet programlarının çerçevesinde proje hazırlayabilen sadece konut, ulaşım ve planlama politikaları hakkında karar verme yetkisine sahiptiler. AB ye giriş ile küreselleşme nedeni ile kamu hizmetlerinin özelleştirilmesi, yönetim ve eşgüdüm ihtiyacı. Kısacası yeni büyük değişim yönetsel açıdan BKA'larda da gerekliydi. 1991 yılında İngiliz İşçi Partisinin “Devrolma ve Demokrasi” tavsiye raporunda AB fonlarına erişim, ekonomik kalkınma için bir alet olarak BKA'ları görmüştür. 1997'de gelen İşçi Partisi güçlü bölgesel politikalar oluşturmuş. 1998 yılında 8 BKA ve 2000'de Londra Kalkınma Ajansı kurulmuştur. Londra'daki hariç diğer ajanslar bakanlıklara ve parlamentoya sorumludurlar. Bütçeleri merkezi ve kıt. Hükümet, BKA'lardan müdahaleci olmaktan çok eşgüdümü sağlamalarını bekliyor⁵⁷. Yönetim kurulu üyeleri 6 kişi iş dünyası, üç kişi yerel konsey, diğerleri STK'lardan oluşuyor. Kurul sekiz ve onbeş kişi arasında değişiyor. BKA kendi iç yapısını oluşturma da serbest. Amaçları bölgesel ekonomik kalkınma ve yapılanmayı desteklemek, AB yapısal fonlarında öncü rol üstlenmek, İçsel ve dışsal yatırım çekmek, kalkınma ile ilgili eğitim ve iletişimin sağlanmasına olanak yaratmak gibi. Büyük olanları bütün bu işlevleri görüp, amaçları gerçekleştirmeye çalışıyor⁵⁸. İngiltere'de BKA'lardan bir işlevi ve hepsini de yerine getiren vardır.

Polonya, NUTS sınıflamalarını 1999 yılında Devlet İdari Reformu'nu yaptıktan sonra belirlemiş, 2000 Mayıs'ında Bölgesel Kalkınma Yasası çıkarılmıştır. Aynı yılın Haziran'ında Bölgesel Kalkınma Bakanlığı'nı kurdu. BKA yasası bölgesel kalkınmayı destekleyecek program, yönetim, kurumsal yapı ve bölgesel sözleşme kavramlarını içeren bir dizi ilke belirlemiştir⁵⁹. Polonya'da bölgesel politikaların oluşumu ve BKA'ların kurulması AB ile yapılan anlaşmaların etkisi sonucudur. AB fonları olan Phare ve buna bağlı ISPA, SAPARD ve PHARE ESC programları ile 1990'larda Polonya'nın bölgeselleşme ve entegrasyonu gerçekleştirmesi desteklenmiştir.

⁵⁵ Committee of Regions, “Regional and Local Government in the European Union: Responsibilities and Resource”, Belgium, 2001, s. 37.

⁵⁶ J. Bachtlar ve R. Downs, “Regional Policy in The Transition Countries: A Comparative Assessment” European Planning Studies Vol. 7 No. 6, UK, 1999, s. 798.

⁵⁷ A. g. e., Kayasü, Pınarcıoğlu, Yaşar ve Dere, İstanbul, 2003, s. 38-40.

⁵⁸ A. g. e., Kayasü, Pınarcıoğlu, Yaşar ve Dere, İstanbul, 2003, s. 38-41.

⁵⁹ Füsün Ç. Oralalp, “Avrupa Birliği Bölgesel Kalkınma Politikalarının Gelişimi ve Aday Ülke Deneyimleri”, Avrupa Birliği Süreci ve Planlama – 5. Türkiye Şehirlik Kongresi, Ankara, 2001, s. 189.

Polonya'da da hala bölgesel otoriteler merkezin bir parçasıdır. Yapılan yardımlarla üretim sektörleri, insan kaynakları güçlendirilerek bölgelerarası farklılık giderilmeye çalışılmıştır. Polonya'da altmışın üstünde BKA vardır. İlk ajans 1991 yılında kurulmuş, daha sonraki birkaç yılda çabucak sayısı artmıştır. Bu ajansları çoğu ulusal olan Polonya Bölgesel Kalkınma Ajansı veya Sanayi Kalkınma Ajansı IDA tarafından kurulmuştur. Yerel ve bölgesel yönetimler, ticaret ve sanayi odalarının temsilcileri, bankaların ve iş birliklerinin desteklerini almaktadırlar. Ajansların finansmanları kendileri tarafından oluşturulmuştur. Kalkınma stratejileri belirlerken aynı zamanda yereldeki firmalara danışmanlık hizmeti veriliyor. Büyük bir kısmı anonim şirkettir⁶⁰. Örneğin, Pomeranya Kalkınma Ajansı, 1992 yılında yerel otoritelerce kurulmuştur. Pomeranya Bölge kurulu, yerel bankalar, IDA ve enerji, inşaat, finans ve hizmet sektörlerindeki girişimciler ajansta pay sahibidir. Temel faaliyet alanı bölgesel ilerleme, AB entegrasyonu, Yatırım sermayeleri ve AB proje ve programlarını yönetmek⁶¹.

Türkiye'de BKA'ları ve NUTS

Türkiye'de bölgeselleşme ilgili tutum merkezîydi ve AB tarafından önerilen modele benzer Bölge Kalkınma Ajansları resmi olarak yoktu. 1990'larda Ege Bölgesi Kalkınma Ajansı, son yıllarda kurulan EURADA'ya üye Mersin Kalkınma Ajansı ve yeni kurulmakta olan ajanslar kendiliğinden ve hiçbir yetkisi olmadan oluştu. Fakat Birlik öncesi kurulan bazı kamusal idareler bu ajanslara benzer nitelikte bölgesel kalkınmayı sağlamakla görevli idiler. Daha çok dünyada bu idareler az gelişmiş bölgeleri geliştirmek için devletlerin keyfiyetinde, yani sürekliliği, yetkisi, bütçesi, idare yapısı ulus-devletin belirlediği kuruluşlardı. Türkiye'de buna en güzel örnek, GAP projesi için kurulan, Güney Doğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi'dir. 1989 yılında 388 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile projenin yürütülmesi için ayrı bir örgüt olarak, GAP Bölge Kalkınma İdaresi teşkilatı kurulmuştur. GAP İdaresi, bölgede, geniş yetkilerle donatılmıştır. Başbakanlığa bağlı, kamu tüzel kişisi olan idarenin görev süresi 15 yıl olarak belirlenmiştir. İdarenin giderleri, başbakanlık bütçesindeki ödeneklerden, yardımlardan, kredi, faiz, hibe, hizmet ve kira gelirlerinden karşılanacaktır⁶². İdare'nin merkezi Ankara'dadır. Proje, bölgedeki su ve toprak kaynaklarını kullanarak, bölgenin sosyo-ekonomik kalkınmasını hedeflemektedir. Proje, onüç ayrı projeden oluşan bir projeler demetidir⁶³. İdarenin karar verme mekanizmasında STK'lar ve özel sektör yoktur. Yeni sisteme geçilince bu idare yeni ajanslara aktarılacaktır. GAP idaresinin denetimi, Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu Hakkında KHK esaslarına tabidir⁶⁴.

Türkiye'de Bölgesel Kalkınma Ajansları'nın kurulmasında en önemli sebep AB istediği içindir. Birlik, küreselleşme ve yapısal uyum politikaları ile ilgili araçlarından ve değişimlerden biri üye olacak ve aday olacak ülkelerde bölge planlamanın yeni bir anlayışla ele alınarak BKA'ların kurulmasını istemiştir. Bu ilk kez AB'ye tam üyelik süreci içerisinde Katılım Ortaklığı belgesinde orta vadeli yapılması gereken işler kapsamındadır⁶⁵. Fakat ondan daha öncelikli olarak Birliği'n bizden istediği NUTS

⁶⁰ Gorzelak ve Kosrezyn'den aktaran, Kayasü, Pınarcıoğlu, Yaşar ve Dere, İstanbul, 2003, s. 72-73.

⁶¹ Gorzelak ve Kosrezyn'den aktaran, Kayasü, Pınarcıoğlu, Yaşar ve Dere, İstanbul, 2003, s. 74-75.

⁶² A.g.e., Mengi ve Algan, Ankara, 2003, s. 267, 268.

⁶³ A.g.e., Sezen, Ankara, 1999, s. 18-20.

⁶⁴ Yakup Bulut, "Bölgesel Planlama ve Kalkınma Projesi Olarak Gap ve Yönetimi", Avrupa Birliği ile Bütünleşme Sürecinde Türkiye'de Yerel Yönetimler, İstanbul, 2002, s. 274.

⁶⁵ Aytül Güneşer Demirci, "Bölgesel Kalkınma Ajansları", Ankara, Kamu Yönetimi Dünyası Yıl 4

birimlerini oluşturulup, resmi hale getirilmesiydi. Çünkü yeni hazırlanacak planlar bu birimlere dayanılarak oluşturulacak. Bu birimler planlama ve denetleme ve yeniden değerlendirmelerde temel teşkil edecekti. Birliğin Türkiye ile ilgili 2002 İlerleme Raporu'nda Türkiye'nin bir an önce önerdiği NUTS düzeylerine göre tanımlanmış birimleri hukuksal hale getirip, Bu birimler dayanarak bir an önce entegre bölgesel planlama sistemi geliştirmesini bekliyor⁶⁶. Türkiye, 22 Eylül 2003 yılında 2002/4720 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile İstatistikî Bölge Birimlerini, Düzey1, Düzey2 ve Düzey3 için belirlemiş ve tanımlamıştır. Buna göre Düzey3 iller olup 81 tanedir, Düzey2 komşu illerin bir araya getirilmesi sonucu 26 adet oluşturulmuştur. Düzey2'nin gruplandırılması ile de 12 adet Düzey1 oluşturulmuştur. Önemli bir ayrıntı da küresel bir megapol olan İstanbul'un hem Düzey1 hem Düzey 2 hem de Düzey3 olarak ele alınmasıdır⁶⁷. Tablo 5'te BKA'ların kurulacağı Düzey 2'de olan bölgeler bu sınıflandırmaya göre gösterilmiştir. Diğer dikkat çekici nokta Doğu Anadolu, Güney Doğu Anadolu bölgelerine denk düşen bölgelerin diğerlerinden farklı kodlanmasının herhalde bir nedeni vardır (?). Bu sınıflandırmaya göre hazırlanmış göstergeler 2003 yılından beri yayınlanmaya başlamıştır⁶⁸.

Birlik 2003 yılındaki ilerleme raporunda ise DPT'den bu oluşturulan İstatistikî Bölge birimlerine göre hazırlanacak bölge planları ve tamamen operasyonel bölgesel kalkınma ajanslarının kurulmasına yardımcı olmasını ve süreci hızlandırmasını istiyor. Bu planların özetle Ön Ulusal Kalkınma Planı ile uyumlu olmasını bekliyor⁶⁹. Nisan 2003 Kamu Yönetimi Temel Kanunu Taslağınının 25 maddesine bölge kalkınma ajanslarının kurulmasını ve gerekçesini içerirken, Bu ajansların kurulması için ayrı bir kanun oluşturulmaya çalışıldığından diğer taslaklarda bu hüküm yer almamaktadır⁷⁰. Bölgesel Kalkınma Ajansı Kanun Taslağı 2 tane ayrı biçimde oluşturulmuştur. Tablo 6 'da iki taslakta, BKA'ların kuruluşları, statüleri,görev ve yetkileri,organları, personel rejimleri, bütçeleri açısından gösterilmektedir. Taslaklarla oluşacak BKA'ların küresel model BKA'lardan farkı, mutlaka ajansın başında koordinatör vali bulunacaktır, DPT'nin bağlı olduğu bakanlıkla ilişkili düzenleyici ve denetleyici kuruluşlardır, bölge planları ve ulusal kalkınma planı arasındaki bağ daha çok vurguludur, personel rejimi açısından da personel sözleşmelide olsa 657 sayılı Devlet Memurları Kanuna uyumlu ve çalışanlar isterlerse Emekli Sandığı ile ilişkili olacaklardır. Mali, yargısal, yönetsel açıdan idari vesayet altında değillerdir⁷¹.

Türkiye'de yeni kurulan ajanslardan biri de Mersin Kalkınma Ajansı, 3 kişilik bir personeli vardır. Mersin ve Sanayi Ticaret Odası üyelerinden biri. İstatistik topluyor, Bölge Kalkınma Planı yapıyor, Ekonomik ve sektörel çalışma yapıyor,Değerlendirme yapıyor, Yatırım ve yatırımcıların Database'ni oluşturuyor, Özel sektör ve üniversitelerle yardımlaşıyor, Daha çok balıkçılık ve Turizm sektörü üzerine eğiliyor⁷².

Sayı 15, 2003,s.17.

⁶⁶ Türkiye için AB . 2002 Yılı İlerleme Raporu, Bölgesel Politika ve Yapısal Araçların Koordinasyonu bölümü s,97-99.

⁶⁷ 2002/4720 sayılı Karamame,Resmi Gazete Sayı 24884,Ankara,22 Eylül 2002, I Sayılı Cetvel,s.5-7.

⁶⁸ "İstatistikî Bölge BirimlerineGöre Çeşitli Göstergeler", Ankara, DPT Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü , Nisan 2003.

⁶⁹ European Commission, **2003 Regular Report on Turkey's progress toward accession**, http://www.abgs.gov.tr/uploads/files/2003_Regular_Report_Turkey_en.pdf, 12.12.2003 16:53.,bölüm21.

⁷⁰ A.g.m.,Güneşer Demirci,Ankara,2003,s17.

⁷¹ A.g.m.,Güneşer Demirci,Ankara,2003,s18,20.

⁷² Mersin Kalkınma Ajansı, EURADA <http://www.eurada.org/Members/turkey/mersin.htm>, 27 Mayıs 2004,

Sonuç

BKA'lar yeni yönetim yapıları, diğer yönetimle ilgili değişimler sayesinde küreselleşmenin istediği pazarın yaratılmasında ve kaderinin çizilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Bölgeselleşmeyi ve bölgesel kalkınmayı verimlilik ve rekabetle yapmaya çalıştığından bölgeyi geliştirebilmekte, ama bölgedeki yaşayanların, vatandaşların veya sınıfların hepsinin gelişimini sağlamamaktadır. Rekabette kaybeden bölgelerin ayakta kalmak için hiçbir desteği yoktur. Ayrıca çokkültürlülük her an bölgeciliğe de yol açabilir. Yeni yapısal uyarılama nedeni ile kamu hizmetinin anlamının değişmesi ve bağlı olduğu felsefenin değişmesi sonucu yönetim tipi örgütlenmeler denetlenmeleri zor veya kolay olduğunu tartışılmasa bile denetleme kriterleri insancılıktan evvel ekonomik ve kar anlayışına dayalı bir felsefeye dayanmaktadır. Kamuyu öncelikli olarak ele alan STK'lar bile bu kurumlarda kendini ve kamunun haklarını savunamaz. Çünkü oyunun kuralları baştan ortaya yanlış konulmuştur Bu kumarhane de oyun oynayan müşteri gibi, her zaman kumarhane kazanacaktır. Bu eleştiri ve düşüncüler genellikle bu tip yapılanmaları eleştiren, Ulusal ve Marksist düşünce akımlarından gelmiştir.

BKA'ların sorunsal bir yönetsel yapıya sahip olmaları ile bölgeselleşmeyi ve bölgesel kalkınmayı gerçekleştirip gerçekleştirilememelerinde sorun olması sadece küresel ve özeksizleştirmeye eleştirel veya dıştan bakanların vardığı bir sonuç değildir. Örneğin, Roberts ve Lloyd (2000) Birleşik Krallık' taki Bölgesel Kalkınma Ajansları ilgili bir makalede, Bir bölgede birden çok BKA'nın görev yapması sonucu yetki ve görev alanı sorunlarının çıkması, BKA'ların yönetsel yapılarındaki seçilmiş kişilerin bazı politik sorunları buraya taşımasının bu kurumlardan iyi bir sonuç elde etmeyi uman neo liberalleri bile endişelendirdiğini ima ederler⁷³. Webb ve Collis'(2000)de bölgenin ekonomik politikanın en önce gelen odağı olduğu görüşünün normatif bir önyargı olduğunu, rekabetin bölgeleri geliştirmeyip birbirine kırdırdığını, güzel örneklerin zaten gelişmiş ve rekabeti kazanmış bölgelerden verilerek bir tür göz boyandığı'nı ima etmişlerdir⁷⁴. Tomaney ve Ward (2000) ise Birleşik Krallık'ın bölgeselleşme macerasının kendine özgü olduğunu, Özellikle İngiltere, İskoçya ve Kuzey İrlanda arasında bu konuda bazı kimlik ve sınır açısından sürtüşmeler olduğunu ve buna göre bir bölgeselleşme anlayışın geliştiğini belirttikten sonra bu yeni AB türü, ekonomiye ve yönetsel Adem-i merkezietçiğe dayalı bölgeselleştirme ile üst üste çakışmadığından sorunların olacağını belirtiyorlardı⁷⁵. Fakat altı yazar da değerlendirmelerinde, neo-liberal anlayışla, bu yeni model BKA'ları destekleyip, İngiltere'deki özerkliğin yeterli olmamasından dolayı bu kurumların verimli olamadıklarını ileri sürmüşlerdir.

Polonya'da da 1990'larda bölgesel politikalarda eşitlik ve istikrar yerine rekabetçilik ve verimlilik geçtiğinde BKA'lar tarafından yapılan projeler ve çalışmalar bölgeler arası eşitsizliğin üstesinden gelememişti. Çünkü birkaç siyasal parti biraraya gelip ajansları ve diğer bölgesel yönetimleri kendi çıkarlarına göre yönlendirdiğinde bazı bölgeler gelişemiyordu. Yönetişim, sanılanın aksine particiliği ortadan kaldırmamış ,

⁷³ Peter W. Roberts ve M. Greg Lloyd, "Regional Development Agencies: New Strategic Regional Planning Issues?", Regional Studies, V. 34 No.1, Regional Studies Association, UK, 2000, s.77-78.

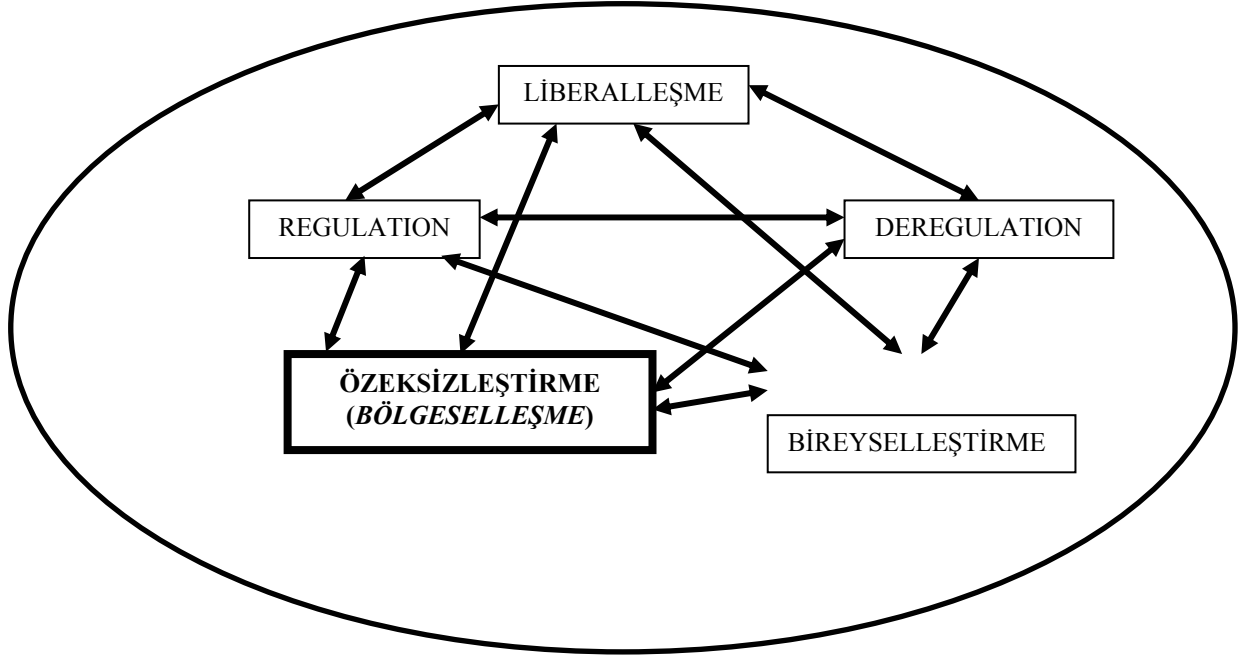
⁷⁴ D. Webb ve C. Collis, "Regional Development Agencies: New Strategic Regional Planning Issues?", Regional Studies, V. 34 No.9, UK, 2000, s.859-864.

⁷⁵ J. Tomaney ve N. Ward "England and The 'New Regionalism'", Regional Studies, V. 34 No.5, UK, 2000, s.471-478.

denetlemeyi daha zorlaştırmıştı⁷⁶. Benzer şekilde Glasgow kenti de eski tip sanayileşmenin hakim olması nedeniyle sönüşe geçen bir kent olarak bölgesel politikalar uygulamış ve BKA ve özel sektörün sadece üretim ve ticaretin gelişebileceği yeni alanlara yatırım yapıp , eski alanlarla ilgilenmemesinden dolayı çöküşü daha da hızlandırmıştır⁷⁷. Yönetişim , yönetim biçiminin denetlenemezliği veya denetiminin , denetleme kriterlerinin kapitalizmin ölçütlerine dayanması sonucu işlevsiz olması karar alıcıları tamamen kapitalist sistemin insancıl olmayan kriterlerine bırakıyor.

ŞEKİLLER VE TABLOLAR

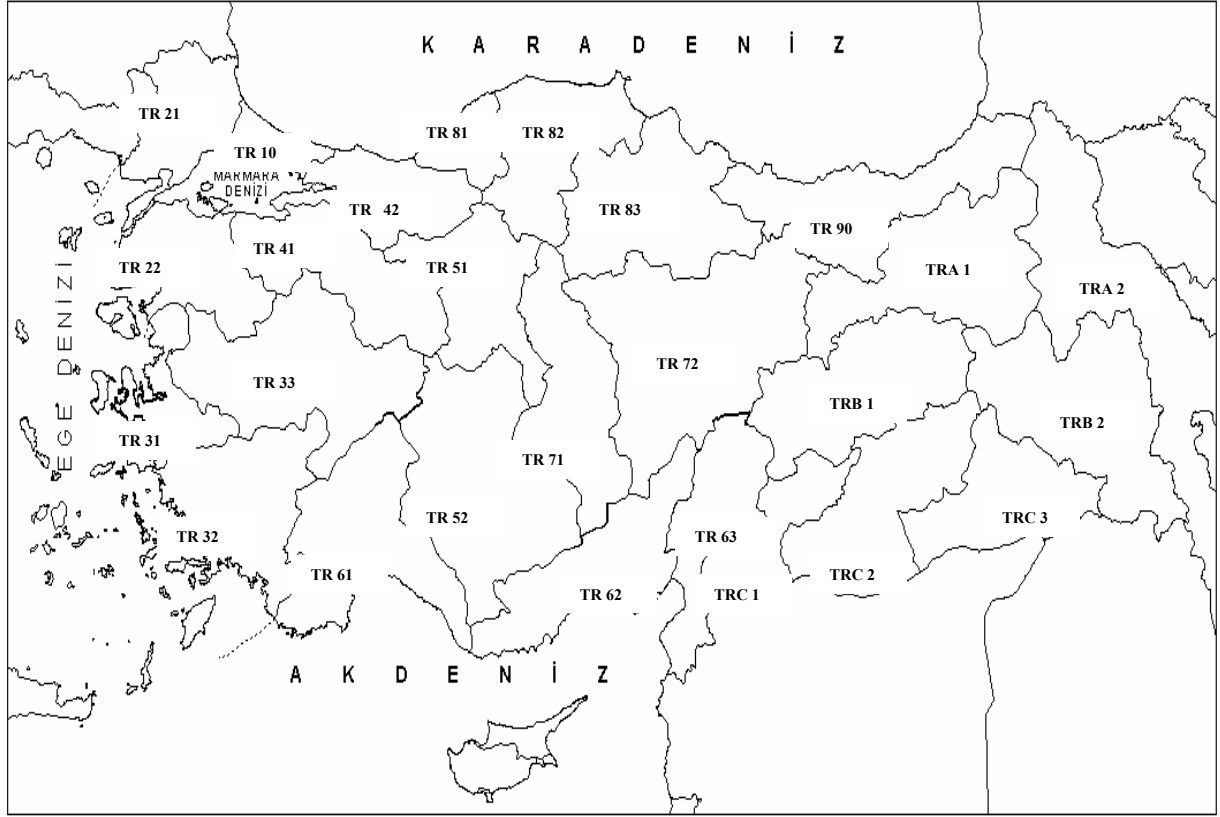
NEO LİBERALİZME UYGUN ŞEKİLDE
BÜTÜN DÜNYADA SERBEST PAZAR OLUŞTURMAK

Şekil 1-Senkronik ve Ağ (Network) Biçiminde Çalışan Bir Model Olarak Küreselleşme

⁷⁶ G.Blazycyca,K. Heffner ve E.Helinska-Hughes, "Poland-Can Regional Policy Meet the Challenge of Regional Problems", European Urban and Regional Studies V. 9 N. 3, London,2002,s.274.

⁷⁷ Paul Kantor, "Can Regionalism Save Poor Cities: Politics, Institutions and Interest of Glasgow", Urban Affairs Review Vol 35.No 6, London,2000,s.794-817.

Şekil 2. İstatistiki Bölge Birimleri Düzey II

	AVRUPA	DÜNYA
Temel Kavramlar	Bölgeselleştirme, Bölgecilik, Bölge, Yerellik	Ekonomik Sosyal Bölgeselleştirme, Yerellik
Formül	Stratejik Kalkınma	Stratejik Kalkınma
Aktörler	AB, AK organları Bölgesel Kalkınma Ajansları Bölgesel ve Yerel Yönetim Birlikleri Bölge ve Yerel Yönetimler Sermaye STK	Dünya Bankası OECD Bölgesel Kalkınma Ajansları Bölgesel ve Yerel Yönetim Birlikleri Bölge ve Yerel yönetimler Ulus üstü sermaye
Araçlar	Stratejik Bölge Planları ve Projeler Avrupa Konseyi Bölgesel Özerklik Şartı Avrupa Konseyi Sınırötesi İşbirliği Sözleşmesi Avrupa Birliği Bölgeler Şartı Avrupa Birliği ve Konseyi Yerellik Şartı AB Stratejik Hedefler 2000-2005 AB İlerleme Raporları Ab yapısal ve yapısal olmayan fonlar NUTS.....	DB Yönetişim ve Kalkınma Raporu, DB PFPSAL Bölge ve yerel yönetime verilen fonlar CAS BM Yerel Gündem 21 DB Yerel Yönetimlere yönelik projeleri
Yöntem	YAPISAL UYARLAMA	

Tablo 1 Yapısal Uyarılama Açısından Bölgeselleştirme ve Kamu Yönetiminde Değişme

	TÜRKİYE
Temel Kavramlar	Kalkınma , Az gelişmiş bölgeler sorunu, Bölgelerarası eşitsizliğin giderilmesi
Formül	Kalkınma planlaması, Az gelişmiş Bölgeler için GAP,KAP;DOKAP gibi projeler
Aktörler	GAP,KAP, İdareleri, Devlet, DPT Yerel Yönetim Örgütleri Bakanlıklar (Turizm ve Sanayi Bakanlıkları)
Araçlar	Beş Yıllık Kalkınma Planları GAP,DOKAP,DAP gibi projeler Özel bir alana veya sektöre yönelik sınırlı projeler.
Yöntem	İdari Reform

Tablo 2 Türkiye’de Mevcut Bölge Yapısı ve Bölgeselleşme

	BKA’ları Yönetim İşlevleri Açısından Yapısı
Planning (planlama)	Stratejik Bölge Planları,NUTS(KHK)
Organization (örgütlenme)	Yönetişim biçimine uygun esnek örgütlenme=B+ÖS+STK
Stuffing(personel)	Özerk olarak personel işe alma ve personelin sözleşmeli olması
Directing(yönlendirme)	Başkan tipi veya daha çok esnek yönetim, çünkü bir çok mahalli ve bölgesel yöneticinin olması nedeni ile çok fazla bir kişinin öne çıkamaması.
Coordinating (eşgüdüm)	Diğer ulusal- uluslar arası birlik, ajans ve sermaye grupları ile AB ve Diğer ulus-üstü örgütlerle serbestçe ilişki kurma hakkı .
Reporting(raporlama)	NUTS, Özel sektör denetimi, Bilgi edinme hakkı, Performans ve bütçeye dayalı denetim
Budgeting(bütçeleme)	Analitik bütçe,AB Fonları, Kamu’dan ve Yerel İdarelerden belli paylar, Verdiği hizmetlerin fiyatlandırılması.

Tablo 3 Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Yapısı

Yasal Yapı	Ülkeler
Belediyeler arası ajans	Belçika
Kar amacı gütmeyen kuruluş	Bulgaristan,Fransa,Macaristan ve Ukrayna
Kamu yasası kuruluşları	Belçika ve Almanya
Kar amacı olmayan vakıflar	Danimarka
Kamu-Özel yasa kurumları	İspanya
Vakıflar	Romanya
Belediye girişimi	Yunanistan
Kar amaçsız şirketler	Litvanya
Yerel yönetimlerin garantisi ile sınırlı şirket	İngiltere
Limited şirket	Almanya
Kamu limited şirketi	İrlanda, Hollanda, Yunanistan ve İtalya
Kamu-özel anonim şirketi	Portekiz
Sınırlı şirket	İsveç
Anonim şirket	Çek Cumhuriyeti, Estonya, Polonya ve Slovakya
Karma ekonomi şirketi	Fransa

Tablo 4. Avrupa’daki BKA’ların Yasal Yapısı (1999 yılı itibari ile EURADA’dan aktaran KAYASÜ, PINARCIOĞLU, YAŞAR ve DERE)

KOD	Düzye 1	Düzye 2	KOD	Düzye 1	Düzye 2	KOD	Düzye 1	Düzye 2
	Bölge	Alt bölge		Bölge	Alt bölge		Bölge	Alt bölge
TR Türkiye			TR 5	Batı Anadolu		TR 83		Samsun
TR 1	İstanbul		TR51		Ankara	TR 9	Doğu Karadeniz	
TR 10		İstanbul	TR 52		Konya	TR 90		Trabzon
TR 2	Batı Marmara		TR 6	Akdeniz		TRA	K.D. Anadolu	
TR 21		Tekirdağ	TR 61		Antalya	TRA1		Erzurum
TR 22		Balıkesir	TR 62		Adana	TRA2		Ağrı
TR 3	Ege		TR 63		Hatay	TRB	Or.Do. Anadolu	
TR 31		İzmir	TR 7	Orta Anadolu		TRB1		Malatya
TR 32		Aydın	TR 71		Kırıkkale	TRB2		Van
TR 33		Manisa	TR 72		Kayseri	TRC	Gü.Do.Anadolu	
TR 4	Doğu Marmara		TR 8	Batı Karadeniz		TRC1		Gaziantep
TR 41		Bursa	TR 81		Zonguldak	TRC2		Şanlıurfa
TR 42		Kocaeli	TR 82		Kastamonu	TRC3		Mardin

Tablo 5-2. İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflandırması Kodları'nın devamı

	Taslak I	Taslak II
Amaçları	Bölgesel gelişmeyi hızlandırmak STK ile kamu işbirliğini sağlamak NUTs 'a (Düzye2) uyumluluk	Taslak I +Kalkınma planı ve yıllık programlara uyumluluk
Kuruluşları	Bölge ihtiyaç ve önceliklere göre bakanlar kururu kararı ile	
Statüleri	DPT'nin ilgili kuruluşu İdari ve mali özerkliğe sahip Tüzel kişiliğe haiz Bütün işlemlerinde özel hukuku hükümlerine tabi	Taslak I +(-)DPT'nin bağlı olduğu bakanlıkla ilişkili düzenleyici ve denetleyici bir kuruluş, bir tür üst kurul gibi
Görev ve Yetkileri	Fiziki Bölge Planları Hazırlamak Yönetişimle belirlenmiş bölge stratejileri belirlemek Bölge planının uygulanmasını izlemek ve denetlemek AB fonlarını kullanmak ve yönetmek İl geliş planlarının hazırlanmasında yardımcı olmak Bölgeyle ilgili diğer projeleri izlemek, değerlendirmek ve raporlamak Sermayeye, küçük orta işletmelere teknoloji, ekonomi, hukuk vb konularda ARGE yardımı yapmak.	Taslak I+ Diğer kuruluşlar arası koordinasyon DPT stratejilerine uygun planlama
Organları	Yönetim Kurulu Danışma Kurulu, Genel Sekreterlik Ajansın başı koordinatör bir vali	Taslak I+ Danışma Kurulu: Diğer valiler, DPT temsilcisi, Ajans Genel Sekreteri, Üniversite temsilcileri, Sermaye kesiminin odaları,Türkiye İş Kurumu Bankalar, Basın yayın Belediye başkanları İl genel meclisi,Diğer STK'lar
Personel Rejimi	İdari hizmet sözleşmeli personel	Taslak I+ Emekli sandığı+657'ye tabii disiplin hükümlerinin kabülü
Bütçesi	AB bölge kalkınma fonları %10 Özel sektör katkısı %25 Özel idareler %5 Belediyeler % 60 Genel bütçeden pay	% 30 Özel sektör %30 İl özel idareleri Uluslararası fonlar ve yardımlar Belediyelere genel bütçeden ayrılan paydan belli bir kısım

Tablo 6 Türkiye'de Önerilen BKA Yapısı (Güneşer Demirci , 2004'den aktarılmıştır)

KAYNAKÇA

- 2000/4517 sayılı Kanun,**Resmi Gazete Sayı 23956**,Ankara,6 Şubat 2000 ,s.
2002/4720 sayılı Kararname, **Resmi Gazete Sayı 24884**,Ankara,22 Eylül 2002 I Sayılı Cetvel,
s.5-7.
- Aktan,Coşkun Can, **GLOBALLEŞME, BÖLGESELLEŞME VE YERELLEŞME**,
<http://www.dtm.gov.tr/ead/DTDERGI/tem98/global.htm>.
- Algan, Nesrin ve Mengi Ayşegül, **Küreselleşme ve Yerelleşme Çağında Bölgesel Sürdürülebilir Gelişme**, Ankara, Siyasal Kitabevi, 2003.
- Aslanoğlu, Rana A., **Kent, Kimlik ve Küreselleşme**, Bursa, ASA Kitabevi, 1998.
- Avrupa Bölgesel Özerklik Şart Taslağı, [www. tumbelsen . org / bolgesel %C3 % B6zerklik.htm](http://www.tumbelsen.org/bolgesel%20C3%20B6zerklik.htm), 3.Mayıs.2004, 2.00.
- Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı**,Avrupa Birliği Genel sekreterliği, Ankara, 2001.
- Bachtler,J ve Downes,R., “Regional Policy in the Transition Countries: A Comparative Assesment”, **European Planning Studies Vol. 7 No. 6**, UK, Carfax Publishing, 1999,s.793-808.
- Blazyca,G. Heffner,K. ve Helinska-Hughes,E., “Poland-Can Regional Policy Meet the Challenge of Regional Problems”, **European Urban and Regional Studies V. 9 N. 3**, London,Sage Publication,2002.
- Brasche, Ulrich, **Avrupa Birliği'nin Bölgesel Politikası ve Türkiye'nin Uyumunu**, Çev. H. Cansevdi, İstanbul, İktisadi Kalkınma Vakfı Yayınları,2001.
- Bulut, Yakup,“Bölgesel Planlama ve Kalkınma Projesi Olarak Gap ve Yönetimi”, **Avrupa Birliği ile Bütünleşme Sürecinde Türkiye’de Yerel Yönetimler**,İstanbul,ALFA,2002,s.253-285.
- Collis, Clive ve Webb, Darren,“Regional Development Agencies: New Strategic Regional Plannig Issues? ”, **Regional Studies, V. 34 No.9**, Regional Studies Association,UK,2000,s.859-864.
- Committee of Regions, **Regional and Local Government in European Union:Responsibilities and Resources**, Brussels,COR,2001.
- Demirci, Güneşer, Demirci, “Bölgesel Kalkınma Ajansları”, Ankara, **Kamu Yönetimi Dünyası Dergisi Yıl 4 Sayı 15**, 2003, s.16-20.
- Erbay,Yusuf ve Yener,Zerrin, “Sınırötesi İşbirliği: Türk Yerel Yönetimleri İçin Yeni Bir Açılım”, **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi Cilt 7 Sayı 2**, Ankara,1998, s.23.
- Erbay,Yusuf ve Keleş,Ruşen , “Avrupa Konseyi'nin Bölge Olgusuna Bakışı”, **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi Cilt 8 Sayı 4**, Ankara, TODAİE Yayınları, 1998, s.3-30.
- Eryılmaz, Bilal, **Kamu Yönetimin Yapısı**,İstanbul, Erkam Matbaası,2000.
- European Commision, **2003 Regular Report on Turkey's progress toward accession**,
http://www.abgs.gov.tr/uploads/files/2003_Regular_Report_Turkey_en.pdf, 12.12.2003 16:53.
- Gözübüyük, A. Şeref ,**Türkiye'nin Yönetim Yapısı**, Turhan Kitabevi, 7.basım, Ankara, 2001.
- Kamu Kuruluşları İçin Stratejik Planlama Kılavuzu**,Ankara,DPT,2003.
- Kantor, Paul , “Can Regionalism Save Poor Cities: Politics, Instutitions and Interest of Glasgow”, **Urban Affairs Review Vol 35.No 6**, London, Sage Publication 2000,s.794-817.
- Kavasoğlu,T. Dinçer, B., Kındap A. ve Şanalımış,H., **İstatistikî Bölge Birimlerine Göre Çeşitli Göstergeler**, Ankara, DPT Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü , Nisan 2003.
- Kayasü,S,Pınarcıoğlu,M,Yaşar,S.S. ve Dere,S., **Yerel/Bölgesel Ekonomik Kalkınma ve Rekabet Gücünün Artırılması: Bölgesel Kalkınma Ajansları**, İstanbul, İstanbul Ticaret Odası Yayınları, 2003.
- Keleş,Ruşen, “ Yerel Yönetimler Özerklik Şartı Karşısında Avrupa ve Türkiye”, **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi Cilt 4 sayı 6**, Ankara,1995, s. 3-19.
- Keleş,Ruşen, “Bölge Gerçeği ve Avrupa”, **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi Cilt 7 Sayı 2**, Ankara, TODAİE Yayınları,1998,s,3-11.
- Keleş, Ruşen, **Avrupa'nın Bütünleşmesi ve Yerel Yönetimler**, Ankara, Türk Belediyecilik Derneği Yayınları, 1999.
- Kumral,Neşe, **Ekonomik Kalkınma Ajansları ve Girişimciliğin Teşviki**,İzmir,EGİAD Ekonomik Raporlar, 1994.
- Lloyd, M.Greg ve Roberts,PeterW. “Regional Development Agencies: New Strategic Regional Plannig Issues? ”, **Regional Studies, V. 34 No.1**, Regional Studies Association,UK,2000,s.75-78.

- Mengi, Ayşegül, **Avrupa Birliği'nde Bölgeler Karşısında Yerel Yönetimler**, Ankara, İmaj Yayıncılık, 1998.
- Mersin Kalkınma Ajansı, EURADA <http://www.eurada.org/Members/turkey/mersin.htm>, 27 Mayıs 2004.
- Oralalp, Füsun Ç. “Avrupa Birliği Bölgesel Kalkınma Politikalarının Gelişimi ve Aday Ülke Deneyimleri”, **Avrupa Birliği Süreci ve Planlama -5.TürkiyeŞehircilik Kongresi**,Ankara, TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayınları,2001,s.183-195.
- REGIO’S Statistical Year Book**, Eurostat, Germany,1996.
- Sezen, Seriyе, **Devletçilikten Özelleştirmeye Türkiye’de Planlama**, TODAİE Yayınları,Ankara,1999.
- Ward, N. veTomaney ,J. ,“England and The ‘New Regionalism” , **Regional Studies, V. 34 No.5**,UK, Regional Studies Association ,2000,s.471-478.
- Türkiye İçin Katılım Ortaklığı Belgesi**,<http://ekutup.dpt.gov.tr/ab/kob/20003.pdf>.
- Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne Katılım Sürecine İlişkin 2002 Yılı İlerleme Raporu**, Avrupa Komisyonu Türkiye Temsilciliği, Ankara, 2002,s.97-99.
- “Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası ve Uluslararası Finans Teşkilatı Başkanın İcra Direktörüne DB. Grb. Türkiye Cumhuriyeti’ne Yönelik Ülke Destek Stratejisi İle İlgili Memerandumu”, **Dünya Bankası Dokümanı**,Türkiye,2003.

